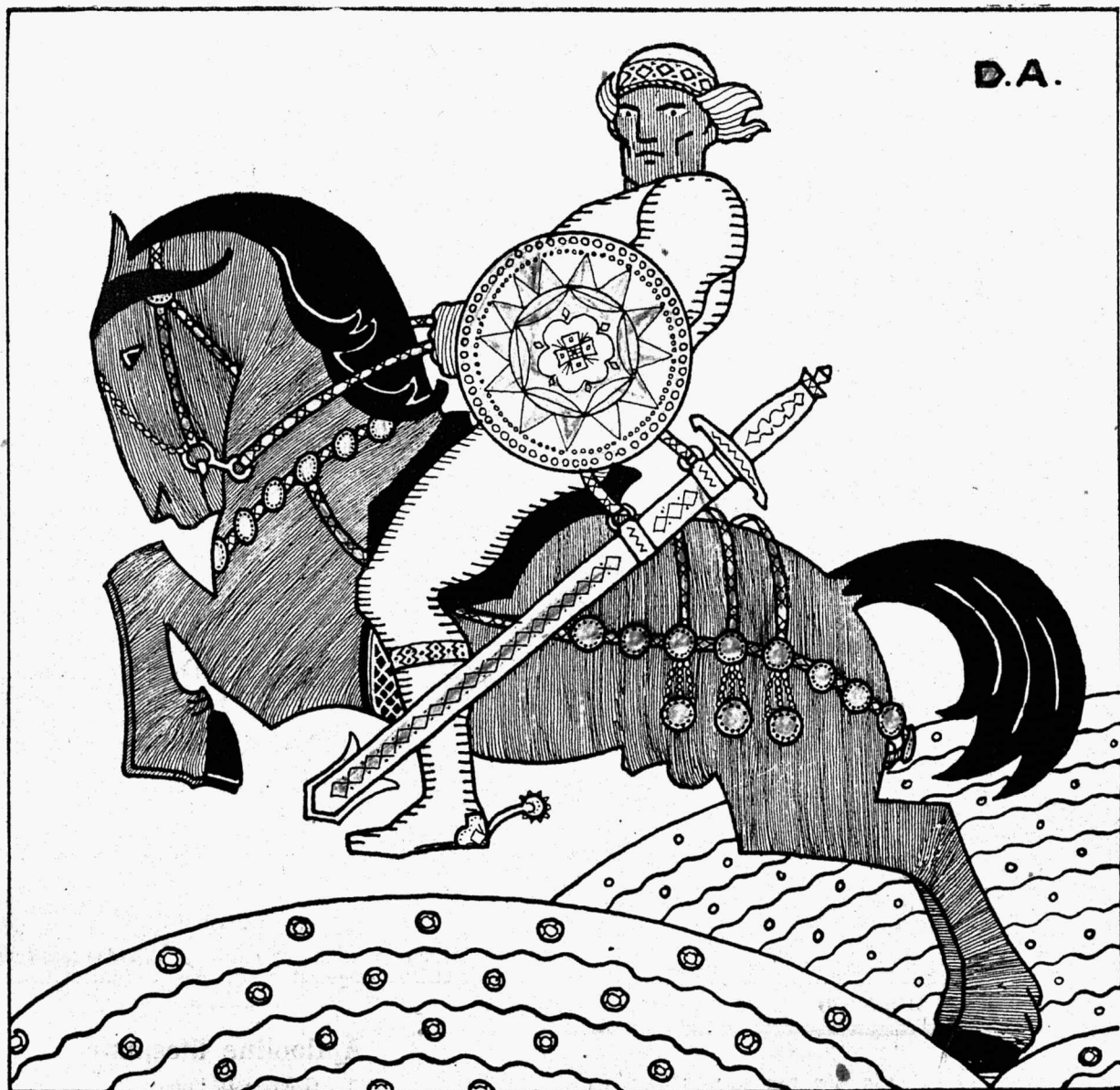

VIKERKAAR

D. ARRONET

KALEVITE POEGA KARGAS SÕJA RATSU SADULASSE,
TÕTTAS TUULE TUHINGILA VIRGULT VIRU RADADELE
SÕJA KÄRA KUSTUTAMA, VAENU VIHA VAIGISTAMA.
KALEVIPOEG XVII.

Kirjatööde auhinnavõistlus.

Vikerkaarlased! Te kõik tunnete lauluisa Fr. Kreutzwaldi, kunstnik Ants Laipmani maalitud pilti, kus laulik, üks Eesti tuleviku rajajaist, seisab ja pilk ulatub vaatama nagu kaugele tulevikku: „Kaugelt näen kodu kasvama“. Ja Eesti kodu kasvas — sai!

Igatüki tunneb Eesti kultset vanasõna: „Oma tuba, oma luba.“ Sääl on riik, kus igatüki on kuningas, täeline peremees, kes vabalt võib lasta valitseda oma vaimu.

Käes on aeg, kus kasvamisel ja loomisel on Fr. Kreutzwaldi ennustuses nähtud Eesti kodu. Milline ta saab? Milliseks ta loovad meie noored, Eesti tõusev põlv? Milline vaim saab valitsema temas? — Ja vaadake, see ongi meie kirjatööde teema või aine: **Milleks looksid oma kodu?**

Osa võtta võistlusest võivad kõik „Vikerkaare“ lugejad.

Tähtaeg: 10. mai, mis ajaks tööd „Vikerkaare“ toimetusele, Pikk tän. 2, Tallinn, vaja sisse saata, autori nime ja aadressiga.

Auhind: Mõni kirjanduslik teos, mille valikul auhinna saaja soovid arvesse võetakse.

Auhinna osaliseks saanud tööd avaldatakse „Vikerkaares.“

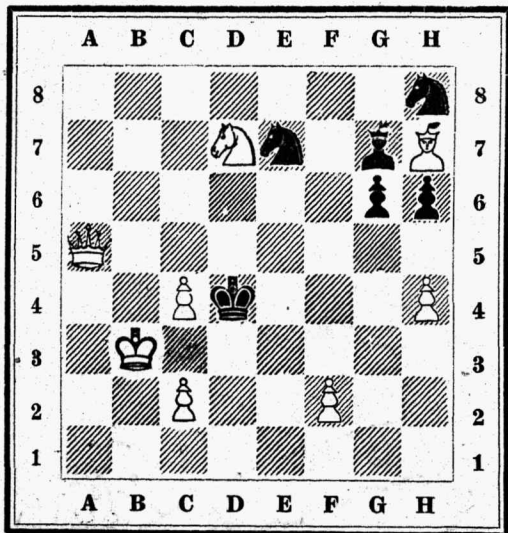
MALE

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 46.

Kokku säändud A. Jakob-on (Tartus), („Vikerkaare“ originaal).

Mustad.

Valged.

Valged: Kb3, La5, Ob7, Rd7, Ec2, c4, f2 ja h4.

Mustad: Kd4, Og7, Re7 ja h8, Eg6 ja h6.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammu ja.

E = ettur = soldat.

Õiged lahendused ülesandele nr. 42 saatsid: Karl Nõu, Erich Laasi, Rõul Pärnpuu, Alf'ns Pachel, R. Grepp ja D. Kotsensky (kõik Tallinnast), E. Laas (Tapalt), Leo Lilien hal (Nõmmelt), Gust Mats (Kihmelt), Martin Villemson (Pärnust), Evald Ioming ja „Konksu Bern“ (mõlemad Narvast), Ernst Veermann (Peetri-Mütslerist).

Päale „Vikerkaares“ nr. 7 nimetatud isikute lahendusi veel õieti ülesande nr. 40: D. Kotsensky, E. Veermann, „Konksu Bern“, ja ülesande nr. 41: E. Veermann.

Toimetusele saadetud kirjandus.

J. Oro. Jõuluvana kodu. Laste jõulunäidend kahes vaatuses. Hind 15 marka.

D. Mamin-Sibirjak. Jänes-kekspüks. Hind 20 mk.

S. Topelius. Adalmina helm. Hind 20 mk.

R. Kipling. Rikit ki Tavi. Hind 20 mk.

D. Mamin-Sibirjak. Muinasjutt Piripill-Sääsest ja Pätajal-Mesikäpast. Hind 20 mk.

S. Topelius. Mirsa ja Mirjam. Hind 20 mk.

Metslaps. Ith. Hind 20 mk.

Kõik loeteldud raamatud on ilmunud „Pääsukese“ kirjastusel ja on vist küll oma hinna poolest kõige odavam kirjandus meie raamatuturul. Võite neid julgesti soovitada lugemiseks oma nooremale vendadele-õdedele, sest see on väärtuslik lastekirjandus, mida tunnustavad niisugused kuulsad nimed, nagu Kipling, Topelius ja Mamin-Sibirjak.

Eesti Na'ne nr. 1. Naiste ja kodude ajakiri. 1925. a. tellimise hind aastas 400 mk., ½ a. 200 mk., üksik nr. 35 mk. Ilmub kord kuus. Väljaandja Naiste Karskusliit, Tartus.

Joh. Aavik. Keeleuenduse äärmised võimalused. Kirjastus „Istandik“. 174 lhk. Hind 350 mk. Paremal paberil hind 450 mk. Müügil kõigis paremais raamatukaupluses. Põhja-Eesti pääladu: Tallinna Eesti Kirjastusühisus „Päevalehe“ raamatukauplus Tallinnas. Lõuna-Eesti pääladu: „Postimehe“ raamatukauplus Tartus.

Õiendus.

Mängu „Merilahing“ seletuses all 7-das reas (paremal) loe: „Ühele valgetest sõõridest“ (mitte „kaartest“).

Ajalooline ülesanne.

1. Greeklaste jumal
2. Vanaegüptlaste valitseja.
3. Greeklaste lugulaul.
4. Roomlaste jumal.
5. Trükikunsti leiutaja.
6. Üks Eesti vanem.
7. Muhamediusu nimetus.

Kui nimed õieti leitud, siis annavad esimesed tähed the usupühastaja nime.

E. Roost.

Nr. 9.

Vastutav toimetaja: Ernst Hauusepp. * Isegev toimetaja: J. Neggo-Võsalo.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Uhisus.

1925.

Toimetuse ja talitus: Tallinn, Pikk t. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse konetunnid teisipäeviti ja reedeti kl. 1—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk. Üksik number 15 mk.

NOORTE JÕUD.

Vabadusvõitluste meeletulemine 5. rahuaasta puhul.

Karl Rennit.

Pildid saadud Vabadussõja muuseumist.

2

Möödusid päevad. Selginesid kavatsused ning algasid palju suuremajoonelised lahingud. Sõdurite read harvenesid, mõned said haavata, mõned langesid. Samas rühmas oli veel mitu noort sõdurit, nende hulgas kõigi lemmik, kuueteistkümnepäevane Ossip. Ta oli vilgas nalja tegema, lapselikult iseloomulik ning kõneles sageli:

— Mul on kodus isa ja ema. Kaks venda langesid sõjas, aga mul, kõige nooremal, on õnne. Eks muinasjuttedeski öelda, et noorem vend õnnelikum on kui teised, ja ma elan.

Aga kord jäi ta lahingus kadunuks ja leiti pärast vaenlase kaitsekraavi äärest surnult, ent ka õnnelikult — silmapilkselt. Tal oli õnne, sest mitmed kaotasid käed, mõned visklesid haavatuna öö-päev kuudirahe all ja kadestasid silmapilkselt surmasaanuid.

Kevad...

Puud muutusid rohekaks, metsad seisid hangunud tardumuses. Lumi sulas. Tekkisid mustad mullalapid keset helevalgeid lumeaipe. Hargnesid ojanüüdid, pakatas tulsemaks päike.

Möödus külm ning lahinguraske talv. Uus kevad oli lähedal.

Hargnevad lahingud olid kaasa toonud uusi muudatusi. Võitjad Eesti väed olid võidukalt edasi nihkunud, kuigi igas lahingus oli Manalasse varisenud mõni vapper isamaakaitsja.

August sa' haavata käest, mille tõttu oli sunnitud lahkuma lahinguist. Nüüd saabus ta tagasi väeosasse, kus edukalt Oskar võitles ja vaheajal noorema allohvitseri ülenduse saanud. Ta oli tõsise vabatahtlikuna lahingusse

guisse sõõstnud ja ta teened leidsid hindamist, milleks kaasa aitas järgmine lugu:

Sõdurid koondusid P. mõisasse lahingu puhkusele. Neid oli mõnikümmend jalaväelast kahe kuulipilduri ning maksimiga. Möödunud oli raske lahing, lõppenud võidurikkalt, ja nii pea polnud lootat siit pääletungi, mille tõttu oldi hooletum ning ettevaatatum kui harilikult. Lähedal pidid olema mõningad punaväe rüüsmed ja alles paar kilomeetrit kaugemal koondunud väeosad, mille tõttu ei juletud väheste jõududega edasi minna ning oodati S. mõisast, mis P. kümnekond versta eemal oli, abiks ratsaväge.

Kõigi üllatuseks aga algasid punaväelased lahingut uuesti ja just nõrgemal pool, nimetatud mõisa positsioonil. Osutus nende ülekaal ja paratamata oleksid pidanud Eesti väed mõisast lahkuma, kuid nad tahtsid võidukalt alt püüda vallatud seisukohtadel ja selle tõttu juhtus, et vaenlasel läks korda mõisat ümber haarata. Võib kujutleda, millises seisukorras olid mõisas olevad sõdurid. Ja abi polnud lootat; väljaspoolt vaevalt teati neist sündmusist.

Otsustati vastupanekule asuda ja ainult viimisel silmapilgul alla anda ehk põgeneda. Kuid visa vastupaneku tagajärjel venis lahing kauemaks. Juba mitu tundi piirati seisukohta, ent ei suudetud seda vallata, mis piirajaid enam vihastas. Ometi oli kindel, et seisukoht pidi langema. Selles olid teadlikud nii vaenlane kui ka piiratud.

Siis läks Oskar meeskonda juhatava kapteni juure ja ütles:

— Mina tean abinõu, kuidas endid päästa, härra kapten.

— Ja see oleks? küsis illatatud päälk.
 — Abiväge tuua!
 — Nõutu abi. Ma mõtlesin seda, kuid oleme ju ümber piiratud.

— Käskjalg murrab läbi.
 — Ma kaalun seda mõtet...

Ometi lubas see nõu lootust. Igatahes oli kindlam, kui vaenlasist piiratuna oodata positsiooni valdamist. Üks sõdur sai käsu S. mõisa abiväe järele sõtta. Ent läbimurdmine ebaõnnestus. Vaevalt oli käskjalg mõnisada sammu saanud ratsutada, kui kuul ta tabas ja mõisas olijad nägid ta kukkumist hobuselt.

Äpardus ka see. Oskar aga polnud lootuseta.
 — Veel katsuda! — arvas ta.

— Aga ma ei taha kedagi sundida väljasõiduks, sest enam kui kindel näib selle hukkumine. Kolmsada sammu on lagedat välja ja piirajad jõuavad ometi enne käskjala maha lasta, kui see jõuab puude varju kaduda.

Lahkunud Arnoldist teatj õige vähe.

Sõdurite ümberpaigutuste tõttu mõnikord kuuldus, et sääil ning sääil sarnane vabatahtlik olevat, kuid täpsemad teated puudusid. Saadetud kirjadele vastust ei saadud, millest osutus tema mümekordset ümberpaigutamist.

Noortel vabadusvõitlejail oli aga koduga õige lähedane side. Enamasti iga nädal said sääilt teateid. Mõnikord vilksatasid ka sõnumid Arnoldist, kes oli soomusrongil.

Oli kevade algus.

Õhus tundus värske mulla ning puude lõhnu. Lehtede üdemed värisid puudel, mullakamarast pistisid mõned varajased lilled pääd välja. Inetleti esimesi üla-seid ning lumelilli, mis töid sõduritele lähedale kodu, armsaid omakseid tagapool lahingurinda. Pakatas tundmus, et kevad puistab võitjale võidupärga, ehib langedud kangelaste hauad lilledega ning õhutab teisi raugematult edasi võitlema.

Meie kaitsepositsioonid Pihkva taga.

— Ehk õnnestub?
 — Teen meestele üleskutse!

Kuid palavikusarnaselt hülgavail silmil sosistas Oskar:

— Lubage mind, härra kapten, ma palun...

Päälk vaatas imestades oma ees seisvat sõdurit, kes nagu meelekindlusega ise surma otsis. Ta lubas Oskarile selle ülesande.

Ja ometi õnnestus see.

Imelikult pääsis ta läbi vaenlase aheliku ja hiljem leidis ta kolm kuuliauku riietes ning kaks haava hobuses, kuid ta ise jäi haavamata. Abivägi saabus viimasel hetkel, sest ka piirajad olid teadlikud käskjala läbimurdmisest, mille tõttu nad tormilisemalt pääletungi alustasid. Aga ka piiratu sai julgust ning võitlusohutust, sest mõne tunni pärast pidi abi saabuma, ja nad otsustasid kas viimse meheni langeda või positsiooni enda käes hoida.

Ja äkki tormas metsa tagant poolesajameheline ratsaväe rühm vaenlastele selja tagant pääle, sünnitas suurt segadust ning piiratud tervitasid hõisates päästjaid.

August soovis sõbrale õnne menestunud kangelastöö eest ja jäi Oskari rühma sõdurina teenima. Nimetatud jäo moodustas kümnekond noori vabatahtlikke, enamjagu Lõuna-Eestist pärlt. Mõningad olid õlge noored.

IV.

Algav suvi andis ülevaatliku pildi võitlusest.

Aasta algul oli vaenlase võimuses suurem osa Eestist, alates Petseri, Narva ning Valgaga kuni Tallinna läheduseni. Tasahiljukesi roomas ta lähedale Eesti siidamele, Tallinnale, nagu muinaslohe, kes ettevaatlikult saaki varitseb ja selle siis äkki aplalt alla kugistab. Punaväe salgad ulatusid üle Tapa ning Rakvere, veel kolmkümmend kilomeetrit olid nad Tallinnast kaugel.

Siis aga oli süündinud ootamatu ime.

Nagu kangelase Kalevi juhatusel formeeriti vastuväesalgad, otsustati: kas võita või surra. Alustati vastupääletungi Tallinnast Narva ja Viljandist Tartu-Valga suunas. Varustus oli vilets, vaid ühine tung köitis neid hõredaid väesalku, kellest hiljem jutustati sadandeid legende ja kes aitasid saavutada võidupärga.

Mõninga nädalaga vallati tagasi Tapa, Rakvere, Tartu, Võru, Valga, Petseri ning Narva. Neil võitlustel tehti imeväärseid kangelastöid, mis andsid kõigile julgust ning südidust, mis kihutasid veel enam vägitöödele.

Ja suve algul võtsid võitjad väed veel suuremat võidupäeva pidada, sest vallati ka Pihkva. Avanes

võimalus vaenlast kääride vahele haarata, sest Pihkva valdamisega katkestati vaenlase ühendus, ning pääletung algas kahes — Marienburist Jakobstadi ning Ruhjast Volmari suunas. Laiendati front Pihkvast Jakobstadi, ning vaba oli Eesti pind vaenlastest.

Nüüd alles hargnes veel sõda... Julm sõjajumal janunes suuremate ohvrite järele...

Läbi lõhutud akende laotus tubadesse hele vaigus. August ärkas uinakust.

Ta sirutas asemel liikmeid, kuulatas väljast hargnevaid hääli. Keegi laulis, hobused hirnusid, kaugemalt kostsid karedad hääled. Samas toas oli väsimust puhkamas paarkümmend sõdurit, kes tahtsid aega magamiseks kasutada ja kellest igaiüks oli pikali heitnud, kus ruumi jätkus. Nii said esimesed magamaheitjad sänge, toole ning sohvasid tarvitada, viimased valisid puhtamad pöranda asemel, et vaid unerammestusse suikuda ja unustada ümbritseva elu.

Trepil kostsid kellegi rasked sammud.

Mõned ärkasid.

Üks valianes ja lävele ilmus rooduülem. Virgujad tõusid püsti, ka magajaist ärkasid mõningad. Imelik oli kapten Reintal, kui ta meestele järgmiselt kõneles:

— Alles nüüd avaneb meie kättemaks seitsmesaja orja-aasta eest ja ma kadestaksin igaiüht, kes minu asemel selle sõnumi teile tooks, et meil ees on veel visam võitlus kui senine.

— Mis on, mis on?

— Meie läheme ja hävitame raudse diviisi!

— Landeswehri!

— Maha Goltz!

— Elagu vaba Eesti! — vaba Eesti!!

Sõdurid ärkasid. Õuel liikusid ruttavad salgad.

— Meie läheme Landeswehri vastu.

— Saksa poiste raudpadasid puruks peksma!

— Näitame junkrutele...

Sõdurite alateadvuses ärkas mingisugune viha. Seni olid nad võidelnud oma kodu vabastamise eest, ent nüüd avanes veel mingisugune arvete õiendamine, näitamine, et orjade poegadele on kasvanud tugevad mehed, kes suudavad endiseid isandaidki sundida painduma. Alalises lahingurägastikus tüüpinud ning metsikenenud meeled leidsid küllalt kõditava selle teadmise, jah, isegi üleva, kuna ehk muul ajal nad oleksid selles leidnud vaid metsikust ning toorust. Sõda nõudis verd ja toorust ning sõdurid leidsid täiesti õigustatud olevat kõiksugu verised draamad, mis ehk muidu hoopis teisiti mõistetavad oleksid olnud.

Vaimustatud võitlustuhinas sööstis meie väed Põhja-Lätiamaa frondile, kus sakslased olid suutnud meie eelvägedest Volmari juures läbi murda. See pääletung vihastas kaitsjaid, sest vaenlane oli murdnud vaherahu ja ootamata päale tunginud, et sel teel oma vaenlasele surmahoopi anda ja vallata ka Eesti, nagu olid seda Kuramaa ning Lõuna-Lätiamaaga teinud.

Meie väed suutsid aga kohe vaenlast kinni hoida ja alustada Muremõisa lahingut Vönnu all, mis tolele sõjakäigule hoopis uue sihi andis.

August kohtas enne lahingut Oskarit.

— Sa oled kahvatu, Ossi, mis on?

— Ei midagi, ma mõtlesin...

— ...surmale mõtlesid?...

— Oh ei! Vaata, meie vaenlane on palju tugevam, nii jõuliselt kui ka laskevarustuselt ja raudsed Saksa diviisid...

— Ent meie purustame nad kui haprad puud, hävitame raua, sest meie oleme terasest! ütles August vaimustuses.

— Võib olla, jah, tuhat korda oleks see parem.

— Sul on midagi, kõnele?

— Ah, Ago, vaata pane see kiri posti, mul on nii imelik, nagu peaksin langema. Eile mõtlesin, et minu rühmast on juba viis sõdurit langenud, peaaegu üks kolmandik!

— Su rühm on vahva ning julge.

— Tänan...

— Hää küll, ent parem oleks, kui meie üksikeist jumalaga jätame, sest...

Oskar noogutas arusaades päaga ja andis Augustile käe:

— Palju õnne sulle, ja võitu...

— Ja sulle vaprust nagu seni on olnud ning...

— ...õnne...

— Jah, ka õnne ning säästumist.

Kuna muide aimdused kuigi tähtsad pole — on sõjas nell ometi nagu mingisugune reeglipärasus. Kui sa geli juhtub, et langejad juba mitu päeva varem ebateadlikult aimavad oma saatust.

Nii algas lahing.

Suurütkid tulistasid vaenlase seisukohti, kuid säält poolt anti seda suurema hooga veel vastu. Tundus segi vaenlase jõu küllasust, paremat sõjatehnikat, eriti häid laskerilistu.

Lahingu korralduse järele sattusid August ja Oskar üksikeisele õige lähedale. Sõduritesse haardus lahingupalavik. Ühed olid vaimustatud, sajasid, vandusid, teised hoidusid rohkem tagasi. August kummardus kaeviku ääre üle. Ent kohe tõmbus ta tagasi, sest kuju mõtetu oli nii riskeerida eluga. Veltveebel Priks juhtus seda nägema ja naljatas hääsüdamlikut:

— Saad naha vahele tinaoa, see on hoopis kõvem supp seedida kui poisikeste leem sõdurite katlas.

Siis sülgas ta vihaseft ja pajatas edasi:

— Ah need neetud raudpajad! Kui nad kõik ühe kaela otsas oleksid, lõikaksin ühe ropsuga puruks, ent mine nüüd neid üksikult nabima ja saa tuhinas veel põõna. Ah poisid, poisid, virutage kui Krasna-Korka all!

Sõdurite ahelik oli kaitsekraavides.

Augustist paremale poole, otse veltveebli kõrval, oli kahvatanud huultega venelane. Ta tuli vabatahtlikult ühest Petseri lähedastest külast ning oli ainuke venelane ses rühmas. Mõnikord oli ta õige lõbus, ent alati aimas ta enda lähedal surma.

August laadis ja laskis, laskis ja laadis. Teab, mis kuulid väljaspool tegid, ent siit nad saadeti palavama sooviga, et vähendaksid vaenlase jõudu. Kui ta pilgu jälle paremale pööras, nägi uut pilti. Venelane vajus,

karjahtas võib olla, sest avas suu, ent kuulda polnud. Nagu minestuses nõjatus seina najale. Priks kummar-
dus tema üle, karjus:

— Valmis!

See väike iseloomustus tõi Augustile lähedale sõja, selle traagika ning tagajärjed. Sõda polnud vaid laadimine ja laskmine, enne kõike aga surm. Lahingupalavikus, ärrituses ununeb sageli see tagajärg, käed haarduvad padrunite ning püssiluku järele, nagu oleks see kõige tähtsam.

— Olid ka lahingus?

— Ei! Just praegu saabusin.

Algas vastastikkune seletus. Arnold oli vahetunud õige mitmesugusis väeosades, saanud jalast haavata, olnud kaks ja pool nädalat haigemajas, haava kerguse tõttu sai aga uuesti liinile sõita. Nüüd tuli Augustile meele Oskar.

— Sul ehk on aega, otsime Oskar üles.

— Ah Oskar ka siin?!

Vägede ülemjuhataja kindral-leitnant Laidoner kohtab Pihkvas Vene valgekaarti juhtidega. Paremalt teine: kolonel Pinding, kindral Laidoneri taga n. leitn. Masing.

Ümberringi tundus kõik kui palavikus, näiliselt nii loogikata ning otstarbeta.

See lahing oli raudse diviisi suhtes otsustav.

Augusti ütetus osutus õigena, et hävitame raudse, sest meie oleme terasest. Väiksema ja halvema varustusega Eesti väeosad võitsid lahingu ning see sai pöördepunktiks.

Pärast lahingut, kui vahipostid olid välja säetud, võimaldus sõduritele osaline puhkus. Otsiti sät-säält magamisasemeid, kes vankrites, hoonetes, kuhu enne sai. August tahtis Oskarit üles otsida, ent teel hõikas keegi teda nimepidi. Pöördus, imestas:

— Arnold!?

— August!

Sõbrad tervitasid üksteist:

— Jah, siin ning jaoülem! Tubli poiss, hääd sõjateened.

Mõlemad pöördusid lahingu positsiooni poole. Teel kohtasid paari sõdurit, keda August tundis Oskarile alluvatena.

Üks teadis kõneleda:

— Tormijooksul olime kõrva, jooksime paarküm-
mend sammu üheskoos edasi, siis komistasin ja kukku-
sin. Üles tõustes suruti mind tagumisse ahelikku ja
kaotasin jaoülemale silmist.

Küsitl veel teiste sõdurite käest, keegi ei teadnud, pääle ühe veltveebli, kes ütles teda näinud haavatuna taaruvat. Nüüd tuli Augustile meele Oskari ennustuse kartus. Ta ütles:

— Ma aiman nagu midagi, Arnold...

— Mida? Arvad, et ehk on langenud?
 — Peaaegu. Tead isegi, et sõjas juhtub sageli üllloomulikke asju ja etteaimamisi. Ta kõneles mulle enne lahingu algust etteaimavalt.

— Ma ei usu seda.

— Vaat nüüd tuleb mul meele. Ta andis mulle kirja ja käskis posti panna, unustasin, ja praegu on see mul taskus.

Oskar otsis taskust kirja, mis vanematele oli adresseeritud.

Nad läksid sanitaarosakonda haavatuid ning surnuid vaatama, kuid nende seas ei olnud Oskarit. Jaoskonna sanitaar ütles neile küsimuse pääle, et kas sarnast vabatahtlikku jaoilemat nähtud on:

— Väga võimalik, et ta veel lahinguväljal on, sest alles hommikuks võib haavatute ning surnute üldarvu ja isikuid kindlaks teha.

Pärast tunniajalist otsimist katkestasid sõbrad selle. Vaevalt oléks nende otsimised paremaid tagajärgi annud. Oma keskel olid nad mures Oskari saatuse pärast, nii imelikuna tundus see, et osutas juba halbu tähtseid. August vajas hädalist puhkust, kuid sellest hoolimata ei tarvitanud ta seda ja väsimuna asus ta teekonnale, kui tuli edasiminekü käsk. Neld lahutas lahingu korraldus — August asus maaluuresse, Arnold aga kuulipildurite komandosse.

Jatkus vaenlase tagajamismatk. Palaviku kiirusega taganesid raudse diviisi riismed, samuti järgnesid neile hävitavalt Eesti väed. Viimaste kiirus ja lahingu orienteerumise võimsed olid üllisunud, isegi ületasid sakslasi, sest suurükija jalaväeosad ilkusid peaaegu samasuguse kiirusega edasi kui põgenejate ratsaväed.

Kolmandal päeval pärast lahingut, kus Oskar kaduma jäi, kohtas August jaoskonna sanitaararsti, kes teda just otsis.

— Ma pean teile kurvalt teatama, et teie sõber võituttav Oskar Lukk sai eelmises lahingus haavata...

— Kõnelege, härra arst, kõnelege lähemalt...

— Nagu mäletate, ei leitud teda esialgu...

— ... ja ...

— Hiljem, umbes viis või kuus tundi, leiti ta liig pool kilomeetri lahingust eemal haavatuna... See oli juhuslik leid, kuid kahjuks siiski võib olla liig hilja, sest vaheajal on verevool keha nõrgendanud ja halvanud füüsilist vastupanekut põletikule...

— Kust kohast on ta haavatud?

— Küljest, põiki läbi luude ja vist ka kops. Puudus võimalus siin kindlat abi anda, saatsime edasi... Ärkas minestusest...

Arst ruttas edasi...

August otsis Arnoldi üles ja teatas lähemalt üksikasju. Nende kõnet nagu riivas pool kogemata vana vabatahtlik, Ta ütles:

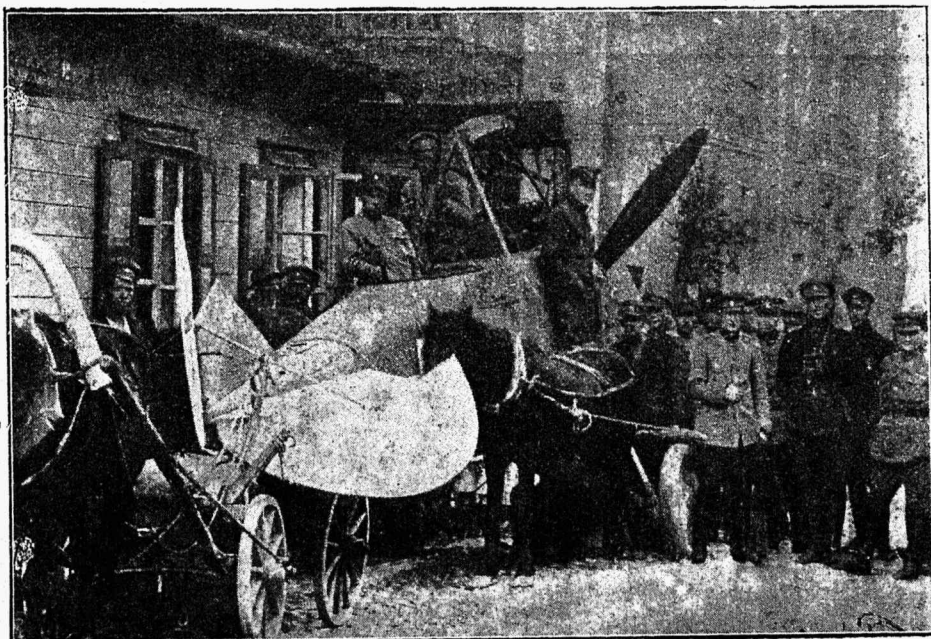
— Kas kõnelete teie tollest noorest jaoilemast?

— Jah, Oskar Lukk'ist.

— ... p'kad juuksed... niisugune unistav, kena poiss.

— Sarnane just, teate temast midagi?

— Jah, vähe küll, aga mulle torkas ta mitmel puhul silma. Siis, kui ta endale tärnid teenis B. mõisas, mõt-

Roopi lahingus meie kuulipildurite tulega maha lastud Landeswehri aeroplaan, Volmaris. Aeroplaanil propelleri kõrval kol. Tallo, hobuse kõrval kol. Reek ja kol. Perts.

lesin ja imetlesin ta julgust. Oleks mul niisugune poeg...

— Meie sõber on seesama jah! Tõli P. mõisasse abiväge, murdis vaenlasest üksi läbi...

— Jah... ja... Eelmises lahingus nägin teda kaks korda. Esiti kaitsekraavis, sest ta oli minust viies või kuues pahemale poole, vähe kõrgema koha pääl ja just käänakul, et nägin teda ja meele tuli too varem kordasaadetud kangelastöö... Ma ei tohi küll kindlasti öelda, aga mulle näis, et oli murelikum, kurvem, võib olla ka ülliljulge. Nagu teate, tuli meil vaenlase positsioon osalt vallata tormijooksuga, ja siis torkas ta mulle jälle silma, kuna olin vaheajal unustanud... Söötsime kaitsekraavidest välja, meid külvas aga vaenlase kuulirahe üle, et minu paremat poolt kaks meest järjest kukkusid. Ent tormijooks sündis nagu väik kiirelt, nagu vaid üks pikk hetk, millest mäletan nii mõningaidki üksikasju. Langesid mõned, kisendati, paugutati, joosti ja mina tegin seda teistega kaasa, nagu ebateadlikult, loomusunniliselt, just kuj automaat. Aga ma märkasin mõningaidki asju, nagu

oleks mu pääaju samuti ebateadlikult kõlke fotografeerinud ja teisipidi mu liigetele, võib olla ka närvidele või tunnetele, teatanud. Ja siis nägin jälle teda. Aheliku eesrinna, neli, viis sammu teistest ees. Nii hõljus ta mu nägemises võib olla ainult üks sajandik sekundit ja siis vaheldus pilt. Ta nagu taarus, vajus, mõtlesin endamisi, et vist haavata sai ja siis tuli jälle meele too mõte, mis tema esimese kangelastöö korral: oleks mul niisugune poeg...

Vabatahtlik vaikus. Oh vist jutustanud kõik. August küsis:

— Ja pärast ei näinud teie teda enam...

— Ei...

Arnold ja August olid juba varem ebateadlikult aimanud, et kord peab nii juhtuma, ent kellega, see oli udune.

Ehk oli ka Oskar nii tunnud, nii arvanud, teadmata, et tema ise pidi see ohver olema. Kuid vahest ehk polnudki haav niivõrd kardetav? Ehk paraneb? Küll oli arst kahtlevalt kõnelenud, eriti veel arvates seda, et nad harilikult lootustäratavalt ning rõõmustavalt püüavad mõjuda, kuna see kõnelus juba iseenda eest haavatu edaspidise olukorra eest rääkis. Kuid võis ju juhtuda! Sünnib imesid ja miks mitte siin?

Teisipidi pidid nad paratamatusega leppima, ohvriga isamaa ja vabaduse eest. Eks ole neil teistel, kes igas lahingus langevad, ka sõpru, vanemaid, omakseid, eks ole ka vaenlastel ligemisetundeid? See oli paratamata sõja hävitava hammasratta vahel, liig igapäevane masile, üksikuile aga südantõhestav traagika...

(Järgneb.)

ÜKSINDA.

Agnes Thar.

*Valgein kristallen helkvat näen lund.
Kummaline hingen hõllandus *) — ei saa und.
Juba kustuvat viimast näen küla tuld —
paistab vaid kõrgelt kuu kahvatu kuld.*

*Süda nii üksik, leinaja, rahu ei saa:
läinud aegu sooviks tagasi võluda . . .
Ent ei luba seks antud — võimata!
Uues! kui püüinises lind peab visklema.*

*Südame selle juure keegi ei leia teed —
kurbus vaikne põimund sääli tihedad keed.
Murede mustad lapsed vedavad temaga ööd.
Valu siis uuesti jätkab pooleli jäänud tööd . . .*

*Valgein kristallen helkvat näen lund.
Kummaline hingen hõllandus — ei saa und.
Juba kustuvat viimast näen küla tuld,
paistab vaid ülalt kuu kahvatu kuld.*

*) Hõllandus — igatsus, ihkamine.

MAAILMA LÕPP.

Tartu ülikooli professor D. Rootsman.

(Järg.)

Kujutleme nüüd, et maakera või koguni meie päikese süsteemi tabaks mõni katastroof. Mis läheks see korda miljoneile tählike? Kõik jääks sääl iseäralise muudatuseta.

Seepärast on ka maailma lõpu kujutus sellejärele isemoodi, kas meie arvestame ainult maakera, päikese süsteemi või tähtede kogulmaga.

Kui meie maailma lõpu all mõtleme maakera hävinemist, siis võiks kergesti juhtuda, et mitte ainult tähed, vaid ka meie läheduses asuvad teised planeedid, nagu Mars ja Venus, selle suursündmuse tagajärjel sugugi ei kannata. Inimkond hukuks ühes maaga, kuid teistel planeetidel võiks elu segamata kesta. See oleks maailma hukkumine kitsamas mõttes, kui kadumisele ohverdub maa ja inimkond. Et loomulikult see viimane juhus huvitab meid kõige elavamalt, siis tuleks meil vaadelda neid tingimusi, mis võimaldavad maakera kui elava elu kandja tuleviku ja saatuse.

Päämiseks tingimuseks, et maa pääl võiks elu õitseda ja kasvada, on päikese kiirgamise energia. Need õrnad valguse, soojuse ja muud kiired, mis elustavad kogu loodust, on ühtlasi ka ilivõimsad, ja nende küljes ripub kõik meie elu. Päikese keskmine pinna temperatuur on umbes 6000° C. Kui päikese temperatuur muutuks 100° C., siis maakera keskmine temperatuur, mis praegu on 15° C., muutuks umbes 4° C. võrra. Siit järgneb, et pole võrdlemisi väga suurt päikese temperatuuri muutust vaja, et kõik elu häviks kõrges palavuses või tarduks jäises kõrbes. Sel liihikesel ajal, mil kestavad täpsemad päikese energia mõõtmised, pole teadagi võimalik olnud päikese temperatuuri muutust tähele panna. Et päike lakkamata raiskab oma kilgrusjõudu, millega on seotud tema temperatuuri muutumine ja seega ühes ka elu maakera pinnal, siis pakub huvi küsimus: Millest päike ammutab oma kolossaalset jõudu?

On kerge tõendada, et lihtsa jahtumise või ka põlemisega siin tegemist ei ole. Niisugusel juhusel ei jätuks päikese energiat nii kauakski, et inimsoole tema läinud ajaloo kestusel valgust anda.

Ka ei suuda seda küsimust lahendada mehaanilise energia muutumine kiirguseks.

On tõenäoline, et päikesesse langeb ühtelugu palju meteore, kusjuures nende kehakeste liikumise energia muutub soojuseks ja valguseks, mida päike kiirgab. Selleks, et kõike päikese kiirgusenergiat tekitada, kulub nii palju meteore, et neist päikese mass peaks tunduvalt kasvama. Kuid seda pole märgata olnud. Nõnda on võimatu, et päike meteoride aine kukkumisest kõike oma vägevat kiirgusvõimet suudaks omandada.

Tõenäolik on, et päikese gaasiline kera ajajooksul koondub, olgugi et see sünnib väga aegamisi. Koondumisel kasvab gaasi rõhumine päikeses, millest

tekib soojus. Oletades, et kõik päikese energia on sel teel sündinud ja teades, kui palju päike raiskab energiat ühes sekundis, on võimalik arvutada päikese vanadus. Arv, mis sel viisil saadakse, on umbes 15 miljoni aastat. Kuid geoloogiliste ja mõnede teiste andmete põhjal tuleb seda aega lugeda liig liihikeseks. Sellest järgneb, et ka päikese kokkutõmbumine ei või olla ainuke-seks päikese energia põhjuseks.

Kui avastati uue ajal raadium ja teised radioaktiivsed ained, siis tõusis küsimus, kas ei võiks vahest need olla päikese energia sünnitajad. Raadium annab omal lagunemisel kiüll rohkesti soojust, kuid ta laguneb liig kiiresti, et teda ennast kauaks jätuks. Nõnda on päikese energia tekkimise päämised põhjused meile alles tundmatud. Siin on nähtavasti tegemist kas aine üldise aktiivsusega või muutub aine energiaks, mis relatiivsusteooria järele on võimalik. Kui üks sajandik osa kogu päikese ainest võiks muutuda energiaks, siis jätuks sellest päikesele kiirgamiseks 150 miljardiks aastaks.

Ajal, mil kestavad täpsemad vaatlused, pole märgata olnud päikese kiirte jõu kahanemist või üldse selle muutust. Sama tunnistavad ligikaudu ka geoloogilised uurimused maakera endisest ajast. Nõnda on tõenäoline, et päike ka tulevikus suudab maakera ja inimsoo spojendada ja valgustada veel väga pikal ajal.

Kuid elu ja eriti inimkonna saatus maakera pinnal ei olene mitte ainult päikesest, vaid ka maakera endast. Maakera vananeb. Pikkamisi hajudes kaob tema õhkkond ilmaruumi; maakera kuumava sisu jahtumisel imbuvad pinnal asuvad veekogud tema sisse-musse. Nõnda muutub pind kord õhuta ja veeta kõrbes, nagu meie seda näeme oma kuul ja jaolt ka planeet Marsil, olgugi et muutumine on väga pikaldane.

Kolmas liik põhjusi, mis mõjutab meie maakera tulevase saatuse, on päikese süsteemi ehitus. Kas on see täiesti kindel, kas ei või juhtuda ajajooksul planeetidega kokkupõrkeid?

Nagu näitavad matemaatilised uurimused, on muutused ehk häired planeetide ja maakera liikumises perioodilist laadi. Näib kindel olevat, et mõne kümne- või sajatuhande aasta vältel meie makeraga ega ka teiste rändtähtedega tuntavaid vapustusi ei juhtu. Kuid ette kuulutada tulevikku miljoneiks aastaks on võimatu. Selle määratu aja vältel võib esile tulla ka niisuguste tegurite mõju, mida liihikesel ajal pole võimalik tunda. Üks seesuguseist kauakestvaist põhjustist on asjaolu, et ilmaruum, kus maakera tiirleb imber päikese, pole täiesti puhas, vaid selles on mingisugune aine meteoride, hõreda kosmilise tolmu või koguni „etri“ näol hajunud. Niisugune aine takistaks maakera liikumist, mis läheneks spiraalilisel teel kordkorralt päikesele. Kui päike jahtub, siis vahest olekski hää, kui maakera nihkuks temale kordkorralt ligemale, kuid lõpul ootaks meid ühtesulamine päikesega. — Kõige uue ajal on

oletatud, et aine võib muutuda energiaks. Selle põhjal peaks päikese mass ajajooksul vähehaaval ja kordkorralt kahanema, mille järelusel maakera liiguks päikeselt spiraalkujulisel teel kaugemale.

Eelkirjeldatud ajurite mõju maakera liikumisse aga oleks kahtlemata nii väike, et suuremaid muudatusi võiks alles mitme saja miljoni aasta pärast oodata.

Kõige viimaks tuleks vaadelda veel kataklismide ehk äkiliste muutuste võimalust. Need ilmukisid rutuliselt ja tabaksid maad ja kõike elavat tema pinnal täiesti etteteatamata. Oletatavad võimalused, nagu näit. plahvatus maakera sisemuses on niivõrd vähe tõenäolised, et ei maksa neist rääkida; või ei sisalda need endas miskit kohutavat, nagu näit. meteoride langemine või komeediga kohtamine.

Tõsisemat tähelepanu vääriks päikese kulgamise äkiline muutus, nagu see ilmub n. nim. „u t e s t ä h t e d e s“, mis aegajalt löövad lökkele siin-sääli tühise taeva ruumis. „Uus täht“ oli olemas ka enne oma lõkendamist, kuid mõne tunni jooksul kasvas temast väljavoalava kõrgava energia hulk mitu tuhat korda. Jättes kõrvale oletused n'isuguste tähtede tekkimise põhjustest, võib ainult ütelda, et Linnutee tähtede peres, kuhu kuulub ka meie päike, aegajalt esinevad seesugused „uue tähe“ ilmingsud. Kui lugeda selles peres miljard tähte, mis pole sugugi palju ja kui arvestada, et igal aastal keskmiselt lõkendab üks täht, siis võiks oodata, et miljardi aasta tagant see juhtuks iga tähega, ka meie päikesega üks kord. Tõenäolisus, et see, sünnib lühema aja jooksul, on väga väike; päle selle näivad „uued tähed“ kuuluvat nende eriliste tähtede hulka, mis on palju heledamad kui meie harilik valguseandja.

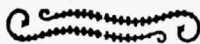
Kõiki põhjusi eritelles, millest võiks tekkida inimkonna ja kõige elava hävingu maakera pinnal, näib äärmiselt vähe tõenäoline, et „maailma lõpp“ varsi — mõne tuhande või kümnentuhande aasta pärast tuleb. Praegune inimkond ei tarvitse mures olla sellest, mil'al päike jahtub, kuidas maakera vananeb ja tähed teineteist kohtavad taeva avaruses. Need küsimused pole talle praktiliselt tähtsad, olgugi et maailma lõpp, s. o. elu kestmise võimalik kadumine maa pääl, on kord paratamatu. See kõik esineb ja jõuab kätte alles mil'onite aastate järele. Veel vähem võiks inimsugu tegelikult huvitada küsimus, kuidas sünnib suure kogulma, tähtede universumi arenemine. Et seega teotseda, peaks inimest elustama iseäraline filosoofiline huvi.

Kujutuste järele, mis põhjenevad moodsal teadusel, on suurilm ehk makrokosmos alatise tasakaalulises vaheldumiseks. Ei miskit abso'utset ilmalõppu või olla. Sel ajal, kui udukogudest tihenevad miljoniid päikesed, on teised kustumas punaste tähtedena... On küsimusi, millele praegusel ajal on raske täpselt vastust anda, kuid üldiselt tõuseb meie ette maailma arenemisest järgmine pilt.

Nüüdne maailm oma miljardite tähtedega, oma imepärase kauniste elutu ja elulise looduse kujudega langeb kord tagasi kõge lihtsama substantsi olekusse, eetrini, mis oleks arenemise nullpunktiks. Nisuguses nirvaanalises unes puhkab maailm arvamatu eoonide vältel, kuni tõuseb uuesti. Võib olla mitte kogulim ühekorraga, vaid osade vi'si kõrdub nõnda.

Nisugune on rütmiline maailma arenemine, as'ade ja nähtuste igavene tagasipöördumine. Kas kõik täpselt jälle kõrdub, pole nii tähtis kui see, et elu ja loomingu areng, mis igavene, võib jälle ilmuda ja et seeläbi võivad uuesti teostuda kõik inimsuole suured ja kallid väärtused.

(Lõpp.)

Tartu õpetajate seminari kujutava taide ring

asutati 1923. a. sügiskuu algul tollaegse seminari joonistamisõpetaja kunstnik M. Pukits'i õhutusel ja algatusel. Ringi liigeteks võivad olla kõik seminari õpetajad

ja õpilased, ja tema eesmärgiks on „T. õ. s. õpilaste keskel edendada kujutava taide harrastust“.

Oma eesmärgi saavutamiseks on ringi põhikirjas ette nähtud järgmised tegevusharud: „T. K. R.“ korraldab a) tegelikke joonistustunde, b) loenguid, c) näitusi, d) õpikäike, e) asutab oma sihile vastava raamatukogu. Joonistustundide töö on olnud peamiselt looduse kopeerimine: nature morte ja portree.

Loenguid kunstiajaloo st korraldatud terve rida, suuremalt osalt valguspiltidega, mida on võimalik olnud laenata Tartu ülikooli kunstiajaloo instituudist.

Näitusi on korraldatud kokku neli: kolm ringi näitus ja üks erinäitus. Kolmas ringinäitus korraldati 24.—25. jaanuaril s. a., millest siin päevapilt.

Alus on pandud ka raamatukogule, kuid selle suurendamist takistab sellekohaste raamatute hindade kõrgus.

Käesoleval tegevusaastal on ring asunud ka kirjastustegevusele, et muretseda ringi liigetele ja ka teistele seminari õpilastele ülevaateid kujutava kunsti teoreetil. alalt. Esimesena väljaandena ilmub lähemal a'al opalograafil paljundatuna „Kujutava taide ajaloo kokkuvõte I“, umbes 30 lehek. teksti + 8 tab. piltidega. Päle selle on korda ootamas veel neli väljaannet, mida selle teg. a. jooksul ilmutada kavatakse. Liikmete arvu poolest (oma terve teg. aja jooksul kümne ümber) on K. T. R. üks väiksemaid seminaris. Ta on aga kõik asjast huvitatud seminari õpilased endasse koondanud, mis muidugi sihile lihtsõudmist soodustab.

Pictor.

S. Wörishöffer. Noorsoole toimetanud Victor Neggo.

9

KÜMNES PÄÄTÜKK.

Anakonda*) poolt piiratud.

Järgmisel hommikul tung'sid meie sõbrad jälle dshungl'esse. Nad viibisid nüüd juba Aurangabadi**) piirkonnas, metsikul, elanikest hõredal maa-alal, kus igamees alati oli relvistatud ja kiskjate elajate rohkuse tõttu vahetpidamata valvel pidi olema.

Dshumbo sammus läbi jõgede ja ronis üle kaljuahelikkude. Mitu ööd järginööda saadeti üksildastes koobastes mööda. Tippoo arstirohtude virnad kasvasid kuhjadeks, ilma et tal võ malust oleks olnud neid müüa.

„Veel üks päev ja üks öö!“ trööstis ta, „siis jõuame radsha***) Bazin-Emu lossi. Sää! võime täielises julgeolekus elada ja puhata.“

Juba hommikusel koiduajal oli kõueplv ähvardavalt taevaservale ilmunud. Pääle lõunat oli ta reisi'atени jõudnud ja sundis ne'd lagunened templivaremetes kaitset otsima. Kõik neli istusid tihedalt koos ja sõid kaasa võetud tagavaradest, kuna Dshumbo ta selga valgustavast vetevalingust hoolimata värsked urvakesi näkites. Ta jalutas täiesti vabana ringi, sest Hondin teadis, et ta esimesel kutsel kohe kohale ilmub.

Äkki kuulsid neli reisi'at oma niiskes nurgas paks-naha tuntud pasunahääält. Hondin kargas püsti. „Mis see oli?“

Dshumbo taganes välise seina juure, raputas pääd ja mõirgas veel kord — mingi vaenlane pidi läheduses viibima.

Kõik astusid korraga õue ja silmitsesid ümbrust; kuid midagi polnud näha.

Siis näitas Hondin lähedal se'svale palmile, mille latv tuules palju kõvemini kõikus kui te'ste puude omad.

„Hiiglamadu!“ sosistas elevantijuhht.

Nüüd nägid teda kõik. Elukas näis äärmiselt vihane olevat, nähtavasti piinas teda nälg. Ta nägi elevanti, kellele ta paha ei suutnud sünnitada, haistis inimesi, kelle juure koopasse ta ei pääsenud, kuna Dshumbo oma vägeva kehaga sissekäiku varjas, ja väl-

*) Anakonda — hiiglamadu (Eunectes murinus), kuni 10 meetrit pikk, mürgitu.

**) Aurangabad — linn Haidarabadi piiril, kagupool Bombayst, 37.000 elan., siiditööstus õitsel.

***) Radsha — vürst.

jendas oma viha metsikute, äkiliste ja kiirete liigutuste abil õige arusaadaval kujul.

Pea vahtisid ta küünrapikkuselt ammuli kistud lõuad puu lehestikust välja, pea seisis kogu kolmekümne jala pikkune elukas püsti sabaotsal või sirutas end jälle oksataoliselt puutüvest eemale õhku. Ta kere oli kollane, selja päält roheline ja üleni purpurlekkiliste soomustega kaetud. Rusika suurused rohekalt läkivad silmad viiksid tigidalt ja kaugele väljasirutatud, terava keelega lõugade vahelt tõusis kuum hingaur nagu keevast katlast.

„Brahma olgu melle armuline,“ hüüdis Tippoo, „oleme kadunud!“

„Miks?“ hüüdis Oskar. „Madu ei pääse siia koopasse, Dshumbo valvab ju sissekäiku.“

„Seda küll — aga see elajas piirab meid. Me ei pääse välja.“

„Sa arvad siis, et ta kogu ööks siia jääb?“

„Ta jääb terveks näda'aks siia, et viimaks oma nälga kustutada.“

Nelle sõnule järgnes tardunud vaikus. Dshumbo jälgis vahepeäl anakonda't sama vahetpidamata kui see teda. Mõlemad metsiku ürglooduse hiiglaste tundsid üksteist väga hästi ja teadsid, mida vastast'kkustest jõududest võis arvata ja et ainult äkiline ootamatu kalalaitung ühe või teise võitjaks teeb.

Dshumbo jalg oli küllalt võimas selleks, et mao pää sodiks tampida; see sellevastu võis ta londi purustada, kui tal ainult korda läheks seda vallata. Seda teads'd mõlemad.

Nelja kaaslase meeleolu muutus iga silmapilguga nukramaks. Kui hiiglamadu tõepoolest piiramist jätkas, siis võis seisukord hirmsaks muutuda; vangistatuid polnud ju enam peaaegu mingit toidutagavara.

Tunn'd mõõduisid kartlikus ootamises. Lühike hämarik muutus pimedaks, tähtsiks ööks uute vihma-valingute ja uute tormidega. Vahete-vahel ulus üsna läheduses mõni schakal, siis oli jälle kõik vaht, ainult mao sisemine kostis väljast või elevanti mõrgamine, kes oma hiiglasuure kerega sissekäiku kattis. Kõigile neljale vangistatule oli see hirmsamaks ööks nende elus.

Igal hetkel võis madu ootamatu kavalusega elevanti tabada, ta võimetuks teha ja tak'stamatu't kaljukoopasse roomata — mis siis järgneks, oli liig õudne, et seda lõpmi kujutleda.

„Hondin,“ sosistas Richard, „kus asuvad meie piistolid?“

Mahaut ei võinud teda neid ümbritsevas sügavas pimeduses näha, aga ta otsis kobades poisi kätt. „Egas sa ei kavatsed neid tooma minna, faringi?“ küsis ta äärmise ehmatusega hääles.

„Jah, just seda ma kavatsen, aga alles siis, kui ju päev hakkab koitma. Kas tead, kuidas seda kavatsen teha?“

Mahaut raputas pääd. „See ei sünni mingil tingimisel, sahib, ei mingil tingimisel. Sa ei tohi seda teha. Nagu väik pilvedest, nii kiiresti tabab su anakonda.“

„Aga kuule ometi esiteks,“ palus Richard. „Kas ma ei võiks Dshumbo kõhu alla astuda, ja temast varjatuna piistollteni pääseda?“

„Ei, ei!“ Milleks oleksid meile ka need väikesed kuulikesed? Nad peaksid mao pääst läbi tungima, muidu oleksid nad asjata raisatud — soomustatud kerest pörkaksid nad tagasi nagu rauast.“

Sügav vaikus järgnes sellele kahekõnele. Oh, lõpeks ometi kord see pikk ja õudne öö!

Kella polnud kellelgi kaaslasist. Nad istusid tummalt, peaaegu liigutusega üksteise kõrval, vahel ainult hüüdis mahaut oma looma ja Dshumbo vastas tasase, vaevalt kuulitava heliga.

Kui hommik koitis, valgustasid tõusva päikese kiired eelmise öhtu seisukorda muutmatuse õuduses. Madu lamas kerra tõmbunud puu ees maas, kuna ta haraline keel poolavatud lõugade vahel edasi ja tagasi sähvas ja kuum hingearv pilvena õhku tõusis. Dshumbo seisis sissekäigu ees. Ta ei liikunud paigast; aga ta silmadest vaatest võis näha, et ta kannatas. Sidemed olid öö jooksul alla vajunud, lugematud kärbsed ja moskiitod asusid värsketel haavadel ja kohati tilkus veri hallilt nahalt alla maapinnale.

Kogu kättesaadava rohu, kõik oksad ja lilled oli pikk lont ammu juba ära rebinud. Niiid rippusid Dshumbo kõrval lontis alla ja ta nägi väga kurb välja — seista paigal janust ja näljast piinatuna, valus põlevate haavadega, see käis tal peaaegu juba üle jõu.

Hondin silitas teda. „Kas sul on veel taimi arstirohuks, Tippoo?“ küsis ta. „Vaata ometi neid putukate parvi, nad plinavad vaese Dshumbo surnuks.“

Härjapõlvlane asus õhtes korjatud taimi puruks tampima ja nõnda valmistatud rohtu elevandi rebenevad turjale määrima. Richard ja Oskar täitsid templis asuvas veelombis oma müte ja andsid hallile hüglasele juua. Söögipoolist ei leidunud enam inimestele ega loomale.

Anakonda sirutas igakord ähvardades kaela, kui keegi meestest sissekäigu juure ilmus. Ta sisises ja hakkas end ümber palmi tiive keerutama. Uimastav, äärmiselt vastik lehk levines ta asupaigast kuni kaljukoopani.

Richard haaras Hondini käest kinni. „Lähnen välja,“ ütles ta.

„Selle keelan sulle,“ oli rahulik vastus ja kindla käega hoidis ta vapra poisi tagasi.

„Korjakem kive,“ tegi Oskar ettepaneku. „Vahest läheb meil korda eluka pääd purustada.“

Mõeldud, tehtud. Endiste ohvrialtarite ja jumalakujuade rusudega alustati päris korrapärane tuleandmine elaja silis. Paljud kivid tabasid ka märki, kuid ettevõtte asiatus selgus juba õige pea. Madu hoidis oma pääd palmi tihedas ladvas varjul, ta soomustatud kerele aga ei suutnud kiviriusud mingit paha teha.

„See on kõik asjatu,“ hädaldas Tippoo, „me peame surema. Oo, mu ilus raha, mu ilus raha! Kes pärib selle niiid endale? Keegi kutsumatu leiab selle, võtab selle — olgu ta neetud, see varas, see röövel!“

Ta vajutas näo käte vahele ja nuttis. Kogu ta endine häbematus oli muutunud viletsamaks arguseks. „Ma ei taha surra,“ pomises ta vahetpidamata, „ma ei taha surra!“

Nõnda möödus päev. Pilvitust taevast kiirgas kõrvetav kuumus. Öhtuks oli kiviastjasse kogunenud vihmavesi juba ära joodud ja niiid puudus isegi see karastus. Dshumbo sirutas paludes oma pika londi koopasse, kuid vangistatud meestel polnud talle midagi anda.

Richard ja Oskar ronisid kogu maa-aluses ehituses ringi, sirutasid käe läbi iga avause ja augu, et väljas kasvavat rohtu kitskuda, ja ulatasid need kitsad suurtäied vaesele paksnahale, kes oma kõhu täitmiseks igapäev vähemalt sadaviiskümmend naela rohtu või heinu vajab. Kui kauaks suudab küll Dshumbo veel nälja ja janu piinadele vastu panna, millal jookseb ta oma vabadust kasutades minema, et otsida endale vett ja värsket toitu?

Siis oleks vangistatud kadunud.

Jälleli saabus öö ja terve kari schakale ulus ümber templi.

Vangistatud kuulatasid. Magamisest polnud jutugi. Kõik meeled olid hirmsa ärevuse mõjul äärmuseni teritunud. Veri tuksatas soontes, silmad põlesid kui tules, huuled pakatasid ja liukuvad, tundmatud valud olid vallanud kõik kehaliikmed.

„Mitte surra,“ hädaldas härjapõlvlane vahetpidamata, „mitte surra! Tahan ju alles elu õieti alustada, olen ju alles noor, vaevalt neljakümneaastane — ons see siis kellegi iga? Ei, ammugi veel mitte, mõned on elanud sada aastat, seda tahan ka mina!“

Ning siis püherdas ta kivipõrandal ringi, kitskus karvu pääst, kuni tinaraske roidumus teda silmi sulgema ja saatusele alluma sundis.

Uus hommik leidis mao endisel kohal, piiratud aga seevastu armetus seisukorras. Nad vahtisid üksteisele õõnsal pilgul anku vajunud silmadest otsa. Keegi ei lausunud enam sõnagi.

Vilmaks tõusis Hondin pääd raputades üles. „Nõnda ei või see enam kauem kesta,“ ütles ta kindlale otsusele jõudnud isiku rahuga.

Härjapõlvlane tõstis pääd, ähkides ja hädaldades. „Nõnda ei või see enam kesta,“ kordas ta. „Ei, ei, nõnda mitte! Hondin, sa oled tark ja tugev, muretse nõu!“

„Seda ma ka tahan,“ ütles mahaut pääd nooguta-

des. „Kuulge mind, sõbrad. Kui me siia tegevuseta istuma jääme, ei ela meist ülehommene enam keegi.“

„Oh te jumalad!“ kriiskas härjapõlvlane.

„Seepärast peab keegi põgeneda püüdma, et teistele abi muretseda,“ jätkas Hondin. „Selleks võin olla ainult mina, sest ainult minule järgib Dshumbo, ainult minu sõna ta kuulab. Pean püüdma lähemasse külla jõuda enne, kui vaese looma jõud rauged ja ta teel kokku variseb.“

„Luba mind kaasa tulla, Hondin!“ palus Richard.

„Sina jääd siia!“ käskis härjapõlvlane. „Sina jääd! Sa oled mu sulane. Selle õnnetuse on mulle Harit-Zeb läkitanud,“ pahandas ta, „Harit-Zeb, see õel, see tige, see, keda ta rajotid vihkasid. Seepärast et tiiger ta lõhki rebis, tahab ta, et minu anakonda tapaks.“

Hondin pööris näo kõrvale. „Vaiki nüüd,“ ütles ta. „Pea ruttama, sest asi on kiire; aga varem järgige mulle, tahan teile paiga näidata, kuhu te koletise eest varjule võite pugeda.“

Ta sammus ees, teised järgisid talle. Templi tagumises nurgas asus pime seinadõnsus nii järsu käänaku taga, et mao hiiglakehale sinna pääsemine võimatu näis. Tiiger oleks siit võinud läbi lipsata, anakonda aga pidi edasitungimisest loobuma.

„Siin lamavad suured kiviruisud huljana ringi,“ jätkas Hondin. „Peaks madu tööpoolest koopasse tungima, siis võite suurema vaevata kitsa sissekäigu sulgeda, kuni abiga kohale jõuan. Jumalate kaasabil olen juba õhtuks jälle mitme relvistatu saatel tagasi teie juures.“

Nad läksid tagasi sissekäigu juure. Hondin vabastas redeli kandetooli külljest, siis käskis ta elevanti end nõnda asetada, et ta vägeva kehakogu keskpaik parajasti kitsast värava kättis. Nõnda palju ruumi, et välja astuda ja redelit mööda üles ronida, jättis ta targu vabaks.

„Hondin,“ sosistas Richard, „vaata ometi seda koletist!“

Anakonda sirutas pää välja. Ta suured, rohekad silmad pöörlesid pääs ringi. Järgmisel hetkel seisis ta juba sabaotsal püsti, olles valmis nagu välg hulljulget tabama, kes julgeks talle läheneda.

„Kas selle elukaga säääl tõesti tahad võitlusse astuda, Hondin?“ küsis noormees põksurva siidamega. „Kardan, et Dshumbo küllalt kiiresti ei suuda joosta ja koletis ta kinni püüab.“

Hondin raputas pääd. Ta ulatas sõpradele jumalagajutuks käe. „Lähene nüüd,“ ütles ta, „Brahma kaitsku teid! Elage hästi, elage hästi!“

ÜKSTEISTKÜMNES PÄÄTÜKK.

P ä ä s t e t u d .

Hondini jalg puudutas parajasti esimest redelpulka ja madu sirutas oma hirmsad lõuad kaugele välja — kui äkki kõlas heli, mis inimesed ja loomad kuulatama sundis.

„Mis see oli?“

„Tiiger?“ sosistas Richard.

„Ei.“

Tippoo tormas värava juure. „Tahan seda kuulda!“ hüüdis ta. „Oh, kui see ometi radsha jahiseltskond oleks!“

Juba lähemalt kõlas nüüd sarvehääl, mitu teist sarve vastasid. — Vangistatud hõiskasid valjusti. „Kui me ometigi vastata võiksime!“ hüüdis Richard.

„Midagi pole kergem kui see! — Dshumbo, kuidas kõneleb mu hää loomake,“ küsis Hondin elevantilt.

Heledalt kõlas Dshumbo mõrgamine läbi hommikuõhu. Elevant näis ise ka tundvat, et nüüd inimabi lähedal viibis, sest ta tõstis väljakutsuvalt oma londi mao sihis, millele see vihase sisemisega vastas.

Siis kuulatasid kõik. Ei mingit häält enam! — Kas kütid olid vastupidises suunas lahkunud või olid nad neist mööda kihutanud, jättes piiratud üksi seda suuremasse meeleheitesse?

Seda ei võinud jumal tahta!

„Veel kord, Dshumbo, veel kord — kuidas kõneleb mu loomake?“

Uuesti kõlas mõrgamine, järgnes uus hingetu kuulamine. Ükski hääl ei vastanud, küll aga ilmus puutüvede vahele hobusepääd ja poolepidus ratsaniku tume nägu. Välguvad silmad vahtisid nende poole, püssiraud vilkus hommikusäras. Ettevaatlikult, samm-sammult, lähenes sõjaka ilmega ratsamehekuju, talle järgisid mitu teist, samuti kärata hüüdes.

Mahaut lehvitas redelil seistes rätikut, et tulijale hädas olevate inimeste asupaika ilmutada, ühtlasi aga ka seks, et nende tähelepanu aegsasti maole juhtida.

Viimane ettevaatus näis ülelligne. Hobused puristasid, haistsid ja raputasid ägedalt pääd; nad olid vaenlast silmanud ja tõrkusid edasi minemast. Kummarudes ettepoole üle hobusekaela, hurrates, püsse laskevõimlis hoides ootasid metsiku looduse tumedanahalised pojad sündmuste arenemist.

Hondini märguandmine juhtis nende pilgud maost vallatud palmile. Nüüd mõistsid nad kõik ja laskeriistade torud vajusid alla, ühtlasi taganesid aga hobused mõnikümme samm. Anakonda aga ei soovinud nähtavasti keegi meestest tegemist teha.

Richard kahvatas. „Kas need mehed tõesti nii armutud võiksid olla, et me rahulikult sellesse seisukorda maha jätavad?“ sosistas ta.

„Seda ma ei usu. Esialgu piiravad nad mao sisse, — oho, melle antakse märku.“

Üks ratsanik lehvitas kirjut rätti ja näitas tiheda pöösastikuga kaetud templikatusesele, siis näitas ta üht leiba ja metallnõu.

„Tänu jumalale!“ hüüdis Hondin. „Esialgu toovad nad meile toiduaineid!“

Ja ta plaksutas käega vastu elevanti selga, nagu tahaks ta paluda: möelge ka selle vaese pääle!

Ratsamehed noogutasid pääd. Nad olid kõik mõistnud.

Kuna inimesed nõnda liigutuste ja märkide abil üksteisega kõnelesid, polnud ka madu omakorda tegevusetuks jäänud. Ta oli hädaohtu märgates pää nõnda ära peltanud, et ükski silm seda tihedas lehestikus ei suut-

nud leida, ka kere oli vaevalt nähtav. Kogu läikiv mass asus kokkukerituna puu ülemistel okstel.

Kütid ja jahisaak tundsid üksteist viimase peensuseni; mõlemate teguviis ilmutas seda selgesti.

Üks hobune teise järele ilmus puude vahele lagenidikule ja pöösastikku, ka kaameleid nähti nende keskel, vabu ja koormat kandvaid — anakondaat püürat igast küljest.

Richard ja Oskar ronisid nii kõrgele kui võimalik templilae alla. Selles olid suured lõhed, augud ja praod — siia pidid päästjad ju kõigepäält ilmuma.

Kerge kära kõlas nende juure, oksad murdusid praksudes ja pöösad kõikusid, kõrge rohi hakkas laineutama, ning viimaks vahtis pruun nägu alla templi. Kõhul roomates oli mees lopsakalt kasvava taimestikku alt läbi teisest küljest kõrgustikule üles roninud.

„Sõbrad on siin!“ hüüdis ta alla vangikotta.

Tippoo sööstis püsti nagu hullumeelne. „Kuule,“ karjus ta, „kallis kaasmaalane, löö ometi see madu surnuks, anna talle tuld, kas kuuled, tuld anna talle! — Ma suren siin kitsaste müüride vahel, ma pean siit kohe välja pääsema.“

Indialane noogutas. „Kõigepäält aga jooge pisut,“ ütles ta täidetud veeastjat alla ulatades, „ning siin on ka veidi söögipoo‘ist.“

Tangukoogid langesid alla põrandale, puuvili, m'ida nähes poisid rõõmu pärast hakkasid hõiskama, praetud kanad ja viimaks terved rohupõlvad elevandile.

Hondin toimetas kõigepäält värske rohu oma looma ette. Temale määratud kookidest sai Dshumbo pooled enda'e.

Sis järgnes ohvitoomine. Tippoo ja Hondin aetasid raasukesi ja pritsisid vett kõigisse nelja, koopamurka. Sis alles hakkasid nad sööma. See oli tänuavalduseks äärmisest surmahädast päästmise eest — mõlemale kristlasele ei tulnud meelegi sel'e üle naratada.

Ratsamees laskis nälginud inimesi rahulikult süüa. Al'es mõne aja pärast pist's ta jälle pää augu vahele ja küsis: „Kas olete nüüd juba söönud? Kas me ei kõneleks nüüd maost?“

„Jah, jah,“ hüüdis Tippoo. „Lase ta pää puruks, armas sõber, tapa ta, tapa see kole elukas!“

Metsade poeg muigas. „Sa elad linnades, võluja,“ ütles ta, „sa ei tunne nähtavasti anakonda hirrsat jõudu ja kiirust, muidu kõneleksid sa teis'lt. Teda ei lasta püssiga ja veel vähem võib teda piigiga surnuks tappa, kuid siiski tahame te teie vang'stusest päästa, ohverdades sel'eks jahikoera. Oleme radsha sulased. Kolme tunni pärast olete vabad.“

Nende sõnadega kadus ta ja neli vangl jälgisid läbi kaljupragude sündmuste arenemist.

Kui ratsamees oma kaaslaste juure ilmus, pandi koerte hulgas lühike vaatlus toime ja valiti nende seast kõige väärtusetum, vanem, pikajalgne, kõhetu loom, kelle kaela külge pikk ja vastupidav nahkrihm kinnitati. Rihma teise otsa kinnitati tinakuul, s'is rulliti rihtm isesugusel viisil kokku. Üks noor ratsanik vabastas end

kõigist riietest ja relvadest, võtt's rihma pihku ja sammus vapralt ettepoole, hirsale hädaohu'e vastu.

Ta kaaslased järgisid teatud kauguses. Kogu piirajate ring lähenes ühtlaselt edasi tungides maost valatud puule kuni laskeulatuseeni.

Noormees ajas lühikese kepi abil püklevat koera puule ikka lähemale ja lähemale. Nüüd oli ta kardetavale kohale kuni kahekümne sammuni lähenenud. Koer ulus hirmu pärast, ta tõrkus ja vintskles, kuid ikka tugevamate hoopidega sundis ratsamees teda palmi'e lähenema. Kogu aja olid mehe pilgud maosse kiindunud, et tabada õiget momenti otsustavaks tegutsemiseks.

Anakonda rullis end kerast lahti, valmis alla sööstma, noormees vabastas rihma kooshoidvast sõlmest — ja siis tegutsesid mõlemad korraga.

Nahkrihm vihises läbi õhtu ja keer'es raskes'tinakuulist tõmmatuna suure jõuga ümber puutüve. Samal hetkel sähvas aga ka juba madu pärani ammuli lõugadega ja sädeledes nagu kirju lint puult alla säärase väleduse ja jõuga, mida nii kohmaka looma juures kunagi poleks võnud uskuda. Ta oli õnnetu koera pääst kinni haaranud, kuna vaevalt ühe sammu kaugusel ta teravast keelest indialane tagasi sööstis ja silmapilk plagamast pistis.

Noormees teadis, et anakonda oma esimese saagi tabab ja talle ei järgi. Seepäale oli ta oma julge ettevõtte rajanud.

Koer rebis meeleheitliku jõuga nahkrihma kallal. Kõik sooned olid tal pingul, kuid asjata, madu ei lasknud teda enam lahti, vaid tassis teda tagurpidi liikudes pikkamisi puu juure ja algas nüüd täielise rahuga oma hävltustööd.

End sirgu ajades keris ta oma soomustatud kere korraga ümber puutiive ja verest nõretava koera keha ja siis tõmbas ta kogu jõuga musklid kokku.

Templis vangistatute juure kostis naksumine ja raksumine. Vaene koer oli ammu juba surnud, kui madu ta viimaseid konte purustas. Mao pihvide vahelt maapinnale langes ainult veel vormitu tomp, vere ja karvade näsu.

Richard pööris võpatades näo kõrvale — ta ei suutnud enam hirmsat toimingut jälgida.

Madu valas üle oma ohvri ta lõugade vahelt rohkel mõõdul voolavat ila, siis hakkas ta saaki tükkideks jagamata tervena alla kugistama.

Silmad läksid tal punni, sedavõrd nägi ta vaeva; kere paisus, mida kaugemale ta hliiglasuutäit neelas, ikka paksemaks ja paksemaks, kuni koer viimaks täiesti oli kadunud.

Lubatud kolmest tunnist oli alles kaks ja pool möödund, kui juba koletis kaitseta, võimetu end liigutama või hammustama pikali maas lamas. Nüüd ei suutnud ta end isegi enam lapse vastu kaitsta, ta oli täiesti kahjutu nagu tillukesem ussike.

Ratsanikud lähenesid nüüd igast küljest, õnnelikule

võitjale ava'dati igalt poolt kiitust ja neljale vangistatule kuulutati, et nad nüüd vähemagi kartuseta templist võivad lahkuda.

Esimesena kargas Tippoo säält välja. Kogu oma mehisuse oli ta äkki jälle tagasi võitnud päale seda, kui teised vaenlase olid kahjutuks teinud.

„Kiiresti mehed,“ hüüdis ta, „lõoge madu surmuks ja praadigem ta magusat liha. Aga ka mu kobrad on näljased; püüdke neile mõni elav linnuke ja rott, kiiresti, lapsed, liigutage end — radsha ootab juba imearsti; mul on rut.“

„Radsha jõuab peagi siia,“ vastas üks ratsameestest. „Viibime antiloobijahil ja oleksime ammu juba neid terve karja kokku ajanud — aga teie päästmine oli ju ometi tähtsam.“

Tippoo ruttas oma kobrasid vaatama. Vahepeäl olid ka teised piiratud oma kaljuvanglast välja astunud. Hondin hellutas oma elevanti ja juhtis ta jõe juure, mõlemad poisid aga astusid hügamao juure, et seda lähemalt silmitseda.

Kui vastikult pööriesid selle rohekad silmad võlmetus vihas, kui jälgilt voolas ila lõugade vahelt, mida peletis ei suutnud sulgeda!

Ei, palju meelepärasem oli jõekaldale rutata ja suplema minna. Hondin ja elevant lamasid juba vees, püherdasid ütlemta mõnutundega niiskeis voogudes ja loputasid viimase kolme hirmupäeva tolmuga ja kuumuse oma ihult. (Järgneb.)

NOORTE KAASTÖÖ.

VASTLAPÄEV.

J. F. R.

Vastlapäev kuulub vähemate tähtpäevade hulka, mida ei peeta pühaks, kuid millel on siiski suur tähtsus, iseäranis maal. Vanal ajal oli vastlapäeval palju suurem tähtsus kui praegu. Seda tõendab hulk rahvalaule vastlatest ja hulk kombeid, mida pole veelgi unustatud. Jõulu ja uueaasta kombeid täidavad veel mõned üksikud. Vastlapäeva kombeid austavad aga veel paljud. — Veel sõidetakse vastlasõite, veel lastakse vastla-liugu ja süiakse seajalgu. Palju kombeid on aga siiski unustusse jäänud.

Kõige suurem tähtsus vastlakommete hulgas oli vanasti vastlasõidul ja liulaskmisel. Kõik vastla rahvalaulud räägivad neist. Vastlasõidul sõideti aisakella helinal kas sugulaste juure või sõideti mõnikümneend versta, keerati hobune ümber ja sõideti koju tagasi. Niisuguseil sõitudel valiti alati pikk tee, — sest, mida kaugemale sõidetakse, seda pikemad lina kasvavad. Et kasvaksid pikad lina, see just sõidu põhjus oligi. Kui sõitjad kusagilt külast läbi sõitsid, laulsid neid:

Lina liugu,	Siku sarve sitkuseksa,
Pikka kiudu.	Nirgi villa valguseksa.
Tutrad toas istujale,	Laske lapsed libedasti.
Varesekaerad vahtijale,	Näpud käia nobedasti.
Ebemed eestvedajale,	Pastla Märt läab parsielle,
Takud tagant-tõukajale.	Jätab paelad poolikulle
Linad linna pikkuseksa.	

Kui ei sõidatud vastlasõitu, siis lasti liugu. Nii kui sõit, nii pidi ka liulaskmine kaasa aitama lina kasvamiselle. Liugu lasti kas kelgu või reega. Mõned panid liulaskmisel seajala põue*).

*) Misiaoks, pole teada.

Vastlatoit on herned ehk hernesupp seajalaga. Seajala söömisel on jälle oma tähendus: mida rohkem jalgu süüakse, seda rohkem sigu sigineb. Hoolega hoitakse kondid alles. Suurtest tehakse vurrid, kuna väikeste järele vaatavad neid, kes kõige enam mehele saab. Seks otstarbeks korjatakse kõige vähemad jala liikmekondid ja pannakse nad põrandale ritta. Nüüd pannakse igale kondile neiu nimi. Siis lastakse koer tupp. Mis nimelise kondi koer kõige esiteks ära sööb, selle nimeline neiu saab sel aastal mehele.

Vastlapäeva ümber möllavad kõige suuremad tuisud, mispärast rahvas need ristitud vastlatuiskudeks. Hirmsasti tormab siis. Puud nakuvad ja raksuvad. Tugevad, uhked kuused kõigutavad latvu. Kui palju neid murdub... Tuul keerutab ümber maja, viskab lund vastu akent ehk kolistab luugiraudu. Tuisk matab teed, sünnitab hangesid.

„Vastlasõidule! Hobune ootab juba. Istudki saamis. Tõmbad krae üles, keerad silmad tuisust kõrvale ja sõit algab. Tore on mässavast loodusest läbi sõita. Hobune hoiab kaela kõveras, raputab pääd. Surud silmad kinni, kui tuul sulle pihutäie lund vastu silmi viskab. Siis, — korraga — oled käpuli pehmes lumes. Saan on küljeli. Ajad enda püsti, raputad lumest, — Kuid, milleks, oled nii kui nii lumememm. Pole kohta, kus ei oleks lund, — Taskud, saapad ja isegi kindad — kõik lund täis... Tõstad siis saani üles, ronid sisse ja jälle algab sõit. Teed ei näe ees kahe sammuga kaugusele. Viiksatavad vaid telefonipostid.

Metsa vahel. Siin ei mölla nii. Küll aga kohiseb ja raksab mets. Hobune jääb tasasemale käigule. — Käigu aga päälegi, küllalt sõitnud vastu tuisku — see polnud kerge. Siis keerad ringi. Nüüd veel hää sõit. Tunned kuis kaob maa. Varsi koju tagasi.

D.A.

Soojas toas hakkab lumi riietel sulama. Jookseb kaela, säält selga mööda alla. Vahetad riided, sest endised on sulanud märjaks. Siis kelguga vastlaliugu laskma.

Küll on kena kelguga hangest alla lasta. Ei ole küll hange, aga on selle eest jõekallas. Siia koguneb noori kokku.

Kelgud ritta, — siis alla. Esialgul läheb hästi, siis aga läheb ühel või teisel kelk küljeli. Istutakse mitmekesi kelgule, siis lükatakse see poolviltu kaldast alla, just nii, et ta peab ümber minema. Sõitjad muidugi kõik lumme. Küll saab nalja ja naeru.

Kogutakse jõele. Keset jõge on karussell tehtud. Jääs on post, millele otsapidi kinnitatud latt, nii et latti ringi võib ajada. Lati lahtisele otsale seotakse kelk. Muist istuvad kelgule, muist lükkavad latist; esialgul pikkamisi, siis ikka tugevamini, — tugevamini. Kelk hakkab ikka kiiremini ringi käima. Juba kaob mõni kelgult — lendab lumme. Teised kilkavad, naeravad, hüüavad: „Kiiremini, kiiremini!“ Kuid ikka kiiremini. Kisub vägisi maha. Hotad kõvasti kinni, küll jalgade, küll kätega. Kuid juba peatatakse kelk. Ajajad tahavad ka sõita. Nii õhtuni.

Koolis. Õpilased õpetajatega korraldavad vastlaõhtu. Ius õhtu. Jõgi on jää veega üle ujutanud, mis pärast külmas, sünnitades väga hää luvälja. Juba ennem on leitud, et Linikoja*) mäe veergu mööda kelguga alla lasta on nüüd, kus külm lume kõvaks teinud nii, et igalpool kannab inimest, üsna lõbus. Liutee on kaunis pikk — esmalt järsult mäeküljelt alla tulles on väike org, siis künkas ja siis läheb maa vähehaaval ikka madalamaks kuni jõeni. „Targad pääd“ (mis ainult selle asja pääle targad olid) olid juba arvestanud, et kui säält laskma hakata, siis juba mõne korra järele tekib hää tee, mida mööda julgusti võib jõeni sõita. Kelku on juba raskem leida. Koolimajas on vana regil, sinna mahutaks palju pääle ja ei läheks nii ruttu ümber, aga kui ta täis panna, siis vajutab ta lumekamara katki, vajub lumme ja sõit on mokas. Kooli rentnik lubas anda palgikelgu,

*) Selle nimeline mägi asub Antjal, Soodla jõe kaldal.

kuid vaatamisel selgus, et see ei kõlba. Õhtuks saavutati siiski kohale kaunis korralik kelk. Toojad seletasid, et näinud palju vaeva enne, kui lubatud, ja siiski tingimise: kui kelgul mingit väga — vastutab juht.

Liulaskmine võib alata. Palju on, kes tahavad esimest sõitu teha. Esimene sõit ei lähe aga hästi. Vaevalt lükatakse kelk minema, kui keerab viltu ja vajub ümber. Teised sõidud lähevad juba paremini. Mäel asuvad neli-viis õpilast kelgule, igaüks asetub, kuidas parem. Kõvasti hoitakse üksteisest kinni. Siis lükatakse kelk minema. Esialgul libiseb ta pikkamisi, siis kordkorral võtab kiirust juure. Tormab siis läbi oru teisest mäenõlvakust üles, säält jälle alla — kuni jõeni. Mäest alla tulles on tundmus, kui kukuksid kusagilt; kui aga teisest kaldast üles hakkab minema, kukud järsku tahapoole, õhk surub vastu rindu — paneb hinge kinni; siis edasi on sõit rahulik — võid, kui tahad, sõita lahtiste kätega.

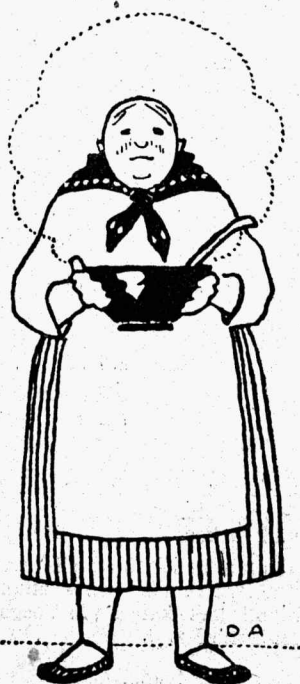
Varsi minnakse kelguga jõele. Poistest haaravad mõned, kes uiskudega, kelgu ja käsivad tüdrukuid pääle istuda. Mööda libedat jääd läheb sõit lahti. Kelk vajub siit kaldast teise. Tüdrukud aga kilkavad pääl. Säält tuleb õpetaja. Haarab kelgu nõõri pidi, jookseb uiskudel kelku järel vedades ja laseb siis äkki nõõrist lahti. Kelk libiseb jääd mööda kaugele. Säält püütakse ta uuesti ja jälle tehakse sõit.

Talutoas keedab perenaine hermeleent ja muidugi seaajalgu. Hää lõhn täidab tuba, tungib välja õuegi. Nooremad on väljas, — nüüd emal hää üksi toimetada. Jookseb õue, toob puid. Lõhub neid plüüdi eeskivil. Ta tuletab meele: kuj olid noor, sõitsid vastlasõitu; kuljused kõlisesid — nüüd paistab see unenäona.

Pime juba, kui nooremad koju tulevad. Raputatakse ja pekstakse värskete kuuseokstega koivas lumi kasukailt ja saabastelt maha. Siis minnakse tuppa. Punnased paled, naerul näod. Ruttu võetakse seljast kasukad, pannakse ahju külge rippuma. Siis minnakse sööma.

Pärast söömist kogunevad noored tetteuppa. Sulane võtab kapi vahelt viiuli, paneb hääle ja varsi tuleb vastlavals. Lapsed on ametis vurri kallal. Kilkavad ja naeravad. Tõmbavad vurri viiuli taktis. Perenees ajab naabripere mehega juttu. Nende passihääled, laulva tooniga räägitud sõnad erinevad nii viiulist kui vurrist.

Õues on tuisk harvemaks jäänud. Mõned hilised vastlasõitjad sõidavad veel kuljuste kõlimal koju poole. Nii lõpeb vastlapäev.

D.A.